

4. Постанова Кабінету Міністрів України "Про порядок подання фінансової звітності" від 28.02.2000 р. № 419 передбачає проведення інвентаризації перед складанням річної звітності.
5. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч 2: [навч. посіб.]. 2-е вид., доп. і перероб. / Ф. Ф. Бутинець – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 512 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник]. 3-тє вид., доп. і перероб. / Ф.Ф.Бутинець. – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 444 с.
7. Журавель Г. П. Облікова політика підприємства в ринкових умовах: [навч. посіб.] / Г. П. Журавель, В. Б.Клевець, П. Я. Хомин. – К. : Видавничий дім "Професіонал", 2009. – 320 с.
8. Пантелійчук Л. Формування облікової політики підприємства / Л. Пантелійчук, І. Байло // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 12. – С. 25-28.
9. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні: [монографія] / М. С.Пушкар. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 422 с.
10. Соколов Я. В. История развития бухгалтерского учёта: [монография] / Я. В.Соколов. – М. : Финансы и статистика, 1985. – 367 с.
11. Соколов Я. В. Очерки по истории бухгалтерского учёта: [монография] / Я. В.Соколов. – М. : Аудит – ЮНИТИ, 1991. – 400 с.

УДК 657.6: 657.478.2

Черниш С.С.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фундаментальних дисциплін
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ ІНФОРМАТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Адаптація системи бухгалтерського обліку в Україні до сучасних умов господарювання стимулює насамперед виникнення різних видів власності та організаційних форм бізнесу. Відповідно внаслідок чого відбувається гармонізація бухгалтерського обліку з міжнародною практикою обліку. Слід зазначити, що вітчизняні особливості облікової системи поступово інтегруються в міжнародному та європейському контекстах.

Зауважимо, що розширення кола ділових партнерів підприємств, що приймають інвестиційні та інші господарські рішення, спонукають до формування інформаційних потоків для зовнішніх користувачів. Така інформація пов'язана власне з фінансовою звітністю підприємства. Оскільки будь-яка невідповідність впливає на загальну довіру до фінансових звітів ділового партнера, більшість фахівців, керівників, фінансистів зацікавлена в отриманні саме достовірної фінансової звітності.

Та слід зазначити, що певна невідповідність вітчизняної фінансової звітності світовій обліковій практиці перешкоджає інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Тому дослідження інформативності фінансової звітності потребує нових теоретичних обґрунтувань і результативного їх втілення в практику. Підприємство зацікавлене не лише у достовірності своєї фінансової звітності, а й у тому, щоб користувачі цієї звітності могли під час її аналізу отримати певні прогнози.

Для забезпечення максимальної прозорості та достовірності інформації фінансової звітності підприємств необхідно реформувати вітчизняну систему обліку до умов ринкової економіки. Слід зауважити, що міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) є лише орієнтиром ведення обліку, який не враховує національні економічні, юридичні й соціальні особливості, тому основне завдання полягає у подальшому розвитку національної системи обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інформативності фінансової звітності для прийняття та реалізації управлінських рішень знайшла відображення у працях таких вітчизняних вчених, як Г. Білик, О.Бородкін, Ф.Бутинець, Б.Валуєв, С.Голов, М.Кужельний, М.Лучко, О. Павловська, В. Пархоменко, А. Поддєрьогін, М.Пушкар, В.Сопко та ін., а також у працях зарубіжних дослідників: Ч.Гаррісона, К.Друрі, Р.Ентоні, В.Івашкевича, Р.Каплана, Р.Манна, Е.Майера, Б.Нідлза, С.Ніколаєвої, В.Палія, С.Стукова, Дж.Фостера, Д.Хана, Ч.Хорнгрена, А.Шеремета, А.Яругової та ін.

Тривалий час пріоритет у дослідженнях надавався передусім висвітленню теоретичних і методологічних аспектів окремих напрямів аналізу фінансової звітності. Водночас ще не вирішені в достатній мірі питання методології та практичного застосування Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також потребує удосконалення й існуюча система аналізу фінансового стану підприємств для забезпечення користувачів достовірною інформацією щодо оцінки якості управління.

Також необхідно зазначити, що дослідженням МСБО в Україні займалися, як окремі науковці, зокрема С. Голов, В. Костюченко, О. Мельникова, О. Олійник, В. Пархоменко, так і професійні установи, наприклад, Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ) та Українська консалтингова мережа (УКМ). ФПБАУ здійснює активну пропаганду практики застосування МСБО. Для розуміння і практичного застосування МСБО важливе значення мають концептуальні основи, які є своєрідним вступом до стандартів [5, 7].

Постановка завдання. Результати дослідження процесів формування показників фінансової звітності, затвердженої до використання національними П(С)БО, дозволяють стверджувати про недостатнє задоволення інформаційних потреб управління. Успішне вирішення цих проблем в значній мірі залежить від рівня їх подальшого удосконалення з метою підвищення якості звітної інформації та ефективності її використання в управлінні.

Важливим завданням є обґрунтування основних положень удосконалення фінансової звітності, розробка на їх основі практичних рекомендацій спрямованих на поліпшення інформативності основних фінансових показників. Тому метою статті є дослідження й аналіз інформативності фінансової звітності українських підприємств, привернення уваги до важливості відображення достовірної й прозорої інформації у показниках фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для прийняття правильних управлінських рішень навіть на рівні підприємства повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Зокрема, щоб порівняти фінансові результати, досягнуті у попередньому та поточному звітних періодах, необхідно використовувати лише порівнянні відповідні показники, тобто такі, які визначені за єдиною методикою з використанням однакових баз розрахунку, критеріїв та правил. З цією метою підприємство розробляє облікову політику, яка підпорядковується потребам внутрішнього менеджменту. Закономірно виникає потреба в уніфікації вимог до фінансової інформації у межах виду діяльності, регіону, всієї економічної системи країни.

Відмінності економічного розвитку та рівня організації виробництва, особливості проблем, що вирішувались на мікро- та макрорівні кожної окремо взятої країни, зумовили суттєві відмінності у критеріях визначення та методах оцінки конкретних об'єктів бухгалтерського обліку при підготовці фінансових звітів за національним обліковим законодавством і стандартами. Проте інтенсивна економічна інтеграція призвела до необхідності стандартизації бухгалтерського обліку на міжнародному рівні.

Зауважимо, що поступово залучається до цього процесу і Україна, головним напрямом розвитку якої сьогодні є створення економіки відкритого типу, тобто відкритої для співпраці із зарубіжними діловими партнерами, взаємного інвестування та кредитування з боку зарубіжних та міжнародних фінансових організацій. Економічні реформи в нашій країні закономірно привели до реформування бухгалтерського обліку на засадах міжнародної гармонізації та стандартизації.

Інтеграція вітчизняної економіки у світову зумовлює потребу не лише у виробничій кооперації, застосуванні новітніх технологій, а й у єдиній оцінці економічних процесів, єдиних методологічних прийомах щодо відображення господарських процесів у системі бухгалтерського обліку.

Нагадаємо, що за характером фінансової зацікавленості користувачів фінансової інформації можна поділити на дві групи:

- зовнішні, що перебувають за межами підприємства і потребують інформації для прийняття рішень стосовно ділового партнерства з підприємством;
- внутрішні, що здійснюють управління підприємством.

Зовнішні користувачі інформації можуть мати прямий і непрямий фінансовий інтерес. Відповідальність за підготовку й надання фінансової інформації стороннім користувачам покладається на керівництво підприємства. До зовнішніх користувачів, що мають пряму фінансову зацікавленість, відносять реальних і потенційних інвесторів, банки, постачальників, клієнтів, найманих працівників та ін. За даними фінансових звітів вони оцінюють фінансові перспективи підприємства та його платоспроможність. До зовнішніх користувачів, що мають непрямую фінансову зацікавленість, належать податкові й адміністративні органи, інші громадські організації, фондові і товарні біржі, наукові установи, консультанти.

Внутрішні користувачі інформації – управлінський персонал усіх рівнів, що використовує облікову інформацію для планування, контролю й оцінки господарської діяльності, зокрема власники, засновники, учасники, адміністрація в особі наглядової ради, ради директорів, менеджерів, керівників і спеціалістів підрозділів. За змістом і формою надання така інформація істотно відрізняється від тієї, яка цікавить зовнішніх користувачів.

Відмінна вона і за формами обліку та звітності. Управлінська інформація, на відміну від фінансової, не має стандартної форми надання, зорієнтована на контроль за поточною діяльністю і перспективи.

Таким чином, залежно від цільового сегмента, на який зорієнтована інформація, фінансова звітність сприяє вирішенню таких завдань користувачів:

- допомога дійсним і потенційним інвесторам, іншим діловим партнерам у прийнятті правильних управлінських рішень;
- реальна оцінка строків, можливостей та обсягів отримання економічних вигод;
- адекватне відображення економічного стану підприємства.

Відзначимо, що згідно з п.16 П(С)БО 1 під достовірною фінансовою звітністю розуміється звітність, яка не містить помилок і спотворень, здатних вплинути на рішення користувачів звітності [2].

Прикладами спотворення фінансової звітності є:

- завищення суми дебіторської заборгованості у зв'язку з не нарахуванням резерву сумнівних боргів;
- завищення вартості запасів після первісного визнання їх активами у зв'язку з тим, що бухгалтер не завжди розраховує найменшу з величин – вартість придбання, або чисту вартість реалізації запасів;
- порушення принципу співвідношення доходів і витрат у випадках, коли доходи визнано, а витрати віднесено до складу витрат майбутніх періодів;
- списання частини витрат безпосередньо на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», що призводить до завищення прибутку поточного періоду у «Звіті про фінансові результати».

Зуважимо, що зазначений перелік не є вичерпним і містить найтипівіші способи спотворення звітності. Крім цього, відповідно до ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан та оцінка [1].

Доцільно зауважити, що користувачі фінансової звітності з великою довірою ставляться до фінансової звітності, яку перевірів аудитор і щодо якої надано аудиторський висновок. З іншого боку, ПСБО дозволяють управлінському персоналу підприємства самостійно обирати і змінювати методи обліку, встановлювати і змінювати терміни корисного використання активів, а також бухгалтерські оцінки. Таким чином, поняття «облікова політика» може бути інструментом, за допомогою якого підприємство, або інші зацікавлені особи можуть отримати додаткові доходи чи інші економічні вигоди. Маючи такий інструмент, керівництво спроможне розробити облікову стратегію (на кшталт бізнес-стратегії), яка передбачатиме управління фінансовою звітністю, а також існує ймовірність певного «маніпулювання» її показниками.

М. Брюханов, наприклад, зазначає, що «як правило, інвестори, потенційні партнери та інші зовнішні користувачі звітності насамперед звертають увагу на три основні показники діяльності компанії, що розкриваються у звітності. Це розмір виручки, чистий прибуток та сукупні активи компанії. Для того, щоб відповідати очікуванням інвесторів, менеджмент часто спотворює дані у звіті про прибутки і збитки, балансі або не повністю розкриває їх у примітках до звітності» [3].

Не можна не погодитись з М. Брюхановим, що «для аналізу звітності щодо спотворення даних слід використовувати такі показники, як темпи зниження маржинального прибутку, зростання якості активів, оборотності активів тощо. У міжнародній практиці така система показників отримала назву «Карта нормативних відхилень фінансових індикаторів», розроблена професором М. Бенішем (Messod Beneish, Університет штату Індіана, США)» [3].

Акцентуючи увагу на управлінні показниками фінансової звітності, аналітики виокремлюють два види технологій управління звітністю: управління прибутком та управління структурою балансу [4].

Деякі науковці «виокремлюють три категорії способів або методів, що використовуються під час управління річною звітністю, а саме: вибір облікових методів, вибір бухгалтерських (облікових) оцінок та прийняття реальних рішень» [6].

Вибір облікового методу з метою управління фінансовою звітністю застосовується у випадку, коли ПСБО передбачають кілька методів оцінки однієї й тієї самої статті, наприклад: вибір методу нарахування амортизації; вибір методу оцінки вибуття запасів; вибір методу визнання доходу (за П(С)БО 15 «Дохід» або П(С)БО 18 «Будівельні контракти»), тощо.

Зміна облікового методу оцінки запасів потребує розкриття відповідної інформації, цей метод управління фінансовою звітністю є очевидним і законним. Тут треба згадати про вплив облікових оцінок на управління фінансовою звітністю. Відповідно до п.3 і п.4 МСА 540 «Аудит облікових оцінок», «облікова оцінка» — це визначення приблизної вартості об'єктів обліку і суми статті за умови відсутності точних методів оцінювання», «облікові оцінки часто здійснюються в умовах невизначеності щодо результату подій, які мали місце, або, ймовірно, відбудуться, і передбачають застосування

думки. Унаслідок цього ризик істотного спотворення облікових оцінок є вищим»[4]. Таким чином, МСА 540 вказує аудиторів на «вузькі місця» в обліку і звітності, на які варто звернути особливу увагу.

Висновки з даного дослідження. Сучасний методологічний потенціал стандартизованої фінансової звітності не дозволяє сформувати надійний аналітичний інструментарій оцінки вартості підприємства. Інші системи виміру ринкової вартості підприємства, які ґрунтуються на певних неформалізованих показниках і спрощених допущеннях, уможливають ще більший суб'єктивізм критеріїв і параметрів оцінки.

Процес глобалізації для України – незворотний. Серед багатьох передумов успішної інтеграції у процес глобалізації чітко виокремлюється сфера бухгалтерського обліку, а саме через складання звітності відповідно до норм, загальноновизнаних у світі й узагальнених у МСБО. Суттєві зміни у світовій економіці, пов'язані з глобалізацією, міжнародною інтеграцією вимагають уніфікації бухгалтерського обліку, досягнення єдності та прозорості під час складання фінансової звітності, особливо щодо формування і нарахування доходу, обліку і відображення інвестованих засобів. Облік, звітність, аудит, а відповідно й аналіз фінансової звітності повинні ґрунтуватися на єдиних принципах і надавати діловим партнерам таку інформацію про майновий і фінансовий стан суб'єкта господарювання, яка б була зрозумілою, зіставною, суттєвою та надійною. Забезпечення й аналіз прозорості інформативності фінансової звітності, що дасть змогу підприємствам знайти перспективного ділового партнера на ринку, обрати ефективний варіант цінової політики, є актуальним для вітчизняної економіки і потребує подальшого дослідження.

Література

1. Україна. Закон. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні № 996-XIV: від 16 липня 1999 р. // Нове діло. – 2000. – № 15 (34).
2. Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – Харків : Курсор, 2004. – 223 с.
3. Брюханов М. Искажения в финансовой отчетности: как выявить мошенничество / М. Брюханов // Финансовый директор /2006. – N 6. ООО «Акцион-Пресс» [Електронний ресурс]: – <http://www.fd.ru>
4. Вареня В. Облікова стратегія та фінансова звітність / В. Вареня // Дебет-Кредит. – 2009. – № 6 [Електронний ресурс]. – <http://www.dtk.com.ua/show/1bid03946.html>
5. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра, 2004. - 880 с.
6. Дэвид Александер. Международные стандарты финансовой отчетности: от теории к практике / Дэвид Александер, Анне Бриттон, Энн Йориссен. — М. : Вершина, 2005, 740 с.
7. Пархоменко В. М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: методологічне та нормативне забезпечення : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Облік, аналіз аудит» / Пархоменко В. М. - К., 2002. – 19 с.
8. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: Монографія / О. А.Петрик. – К. : КНЕУ, 2003. – 260 с.

УДК 336

Гришова І.Ю.,
к.е.н, доцент кафедри менеджменту
Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТОКОВИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Постановка проблеми: Успіх здійснення економічних перетворень в аграрному секторі як на рівні суб'єктів господарювання так і на рівні держави безпосередньо залежить від обсягів фінансових потоків, сфери їх спрямованості та джерел формування. Всі ці елементи є базовими у фінансовому забезпеченні діяльності молокопереробних підприємств АПК і займають центральне місце в системі управління фінансовими ресурсами.

Процес формування механізму управління фінансовими ресурсами на засадах поточкових підходів в діяльності переробних підприємств АПК є багатограним і має ґрунтуватись на принципах ефективності та узгодженості в межах фінансової політики. Така модель не повинна суперечити